

مقایسه نگرش دانشجویان پرستاری ابتدای تحصیل با دانشجویان سال آخر دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) شیراز نسبت به اخلاق حرفه ای (۱۳۹۱)

نویسندگان:

احمدکلانه ساداتی^۱، حمزه صالح زاده^{۲*}، سرور همتی^۳، منیژه درویش^۴، راضیه ایلون کشکولی^۵

- ۱- گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
- ۲- گروه اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت و تغذیه، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
- ۳- گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت، مرودشت، ایران
- ۴- گروه بهداشت حرفه ای، دانشکده بهداشت و تغذیه، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران
- ۵- گروه پرستاری و مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س)، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 2, Number 3, Full 2013

چکیده:

مقدمه: اخلاق حرفه ای با توجه به نیاز حیاتی نظام درمانی به پرستاران مسئولیت پذیر و پایبند به اخلاق حرفه ای مفهومی مبنایی در عملکرد پرستاری است. بر این اساس، نگرش نسبت به اخلاق حرفه ای در دو گروه از دانشجویان پرستاری مورد بررسی قرار گرفت.

روش کار: مطالعه مقطعی - توصیفی حاضر به صورت سرشماری روی ۶۰ نفر از دانشجویان پرستاری ابتدای تحصیل (ترم اول و دوم) و ۶۰ نفر از دانشجویان سال آخر (ترم هفتم و هشتم) دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام شد. داده‌ها با استفاده از پرسش نامه ای که اخلاق حرفه ای را در سه سطح عام، حقوق بیماران و تلاش برای ارتقاء حرفه می‌سنجید جمع آوری شد. ضمن تعیین شاخص‌های مرکزی و پراکنندگی داده‌ها، مقایسه متغیرهای کمی بین دو گروه با استفاده از آزمون تی انجام شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری spss نسخه ۱۷ در سطح معناداری ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: تعداد ۷۹ نفر (۶۵/۸٪) از دانشجویان مؤنث و بقیه مذکر بودند. میانگین سنی دانشجویان $21 \pm 1/7$ سال بود. اختلاف معناداری بین نگرش دو گروه دانشجویان نسبت به اخلاق حرفه ای در سطح عام ($p=0/65$)، حقوق بیماران ($p=0/07$) و تلاش برای ارتقاء حرفه ($p=0/43$) مشاهده نشد.

نتیجه گیری: نتایج تحقیق نشان داد که اگر چه تغییرات قابل توجهی در ارتقاء نگرش نسبت به اخلاق حرفه ای در دو گروه وجود نداشت، اما نگرش به اخلاق حرفه ای در پایان تحصیل با کاهش همراه بوده است. از این رو گنجاندن واحد درسی اخلاق حرفه ای در برنامه درسی دانشجویان می‌تواند در ارتقای کیفیت مراقبت‌های پرستاری و همچنین اهمیت حرفه پرستاری تأثیر به‌سزایی داشته باشد.

واژگان کلیدی: پرستار، اخلاق حرفه ای، نگرش

J Educ Ethics Nurs 2013;2(3):34-40

مقدمه:

مفهوم اخلاق حرفه‌ای دربردارنده تمام مواردی است که شاغلان باید انجام بدهند و چیزهایی که مانع از انجام آن هستند. این مفهوم قسمت مهمی از زندگی حرفه‌ای هر فردی را شکل می‌دهد [۱].

اخلاق حرفه‌ای مرتبط با مفاهیمی است که متصدیان هر شغلی می‌باید به آن‌ها پایبند باشند. این یک قرارداد است که اخلاق شغلی (استانداردهای خاص هر شغل) نوعی تعلقات اخلاقی را اعمال می‌کند. استانداردهای حرفه‌ای عموماً از یک شغل به شغل دیگر متفاوت است. این استانداردها حداقل کارکرد هر حرفه را مشخص می‌کنند. یک کد اخلاقی، وضعیتی محوری از

* نویسنده مسئول، نشانی: فارس، شیراز، کوی زهرا، دانشکده بهداشت و تغذیه، گروه اپیدمیولوژی

تلفن تماس: ۰۷۱۱-۶۴۶۶۷۳۲
پست الکترونیک: hsalehzade@sums.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۲/۴/۲
تاریخ پذیرش: ۹۲/۴/۲

تاریخ دریافت: ۹۲/۳/۵

ارتقاء و تبدیل اخلاق حرفه‌ای به ادبیات غالب در تربیت پرستاران می‌باشد. ساسو و همکاران نیز از نهادی اروپایی با نام فدراسیون اروپایی قواعد پرستاری (Federazione Europea delle Professioni Infermieristiche; European Federation of Nursing Regulators: FEPI) نام برده‌اند که هدف عمده آن پرداختن به اخلاق حرفه‌ای در پرستاری به لحاظ نظری و عملی است تا بدین وسیله نوعی ارتقاء در این زمینه ایجاد شود [۸]. انجمن پرستاری آمریکایی، مهم‌ترین نهادی است که تلاش کرده است به گونه‌ای منسجم، هماهنگ و مشخص، کدهای اخلاقی پرستاری را تعریف و منتشر کند. در این راستا، این انجمن در سال ۲۰۰۱ اقدام به انتشار این کدهای اخلاقی کرده است [۹]. مهم‌ترین هدف از این کدهای اخلاقی، ارتقاء مسئولیت‌پذیری نقش‌های پرستاری است. در واقع، پرستاران از کدهای اخلاقی به عنوان مبنایی برای تأمین مراقبتی شایسته و همراه با مهربانی استفاده می‌کنند [۳]. امروزه کدهای اخلاقی برای پرستاران تدبیری اخلاقی برای مفصل‌بندی (articulation) تعلقات اخلاقی، وظایف، استانداردها و اصول به منظور ایجاد حس مسئولیت به هنگام ایفای نقش می‌باشد [۹]. با توجه به مطالب گفته شده، توجه به اخلاق حرفه‌ای در محافل دانشگاهی به یکی از ضروریات نظام خدمات درمانی تبدیل شده است. به عبارتی دیگر، نقش دانشکده‌های پرستاری در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است و باید مورد توجه واقع شود. هیلارد معتقد است که مطالعات اخیر تأکیدی بر نقش و اهمیت منابع درسی در توسعه تصمیم‌گیری اخلاقی در میان دانشجویان است [۱۰]. بر این اساس، در تحقیق حاضر تلاش شده است تا نقش نهادهای آموزشی در ارتقاء اخلاق حرفه‌ای پرستاران مورد ارزیابی قرار گیرد. دانشکده‌های پرستاری یکی از مهم‌ترین نهادهایی هستند که می‌تواند به ارتقای اخلاق حرفه‌ای در میان پرستاران کمک کنند. به طور کلی می‌توان گفت که نظام خدمات درمانی به عنوان نهاد پاسخ‌گوی نیازهای بهداشتی افراد جامعه، یکی از حوزه‌هایی است که تأکید بر مبنای اخلاق حرفه‌ای در تمامی مشاغل آن می‌تواند نقش اساسی در ارتقاء مسائل انسانی داشته باشد و پرستاری در این نظام نقش مهمی بر عهده دارد. با توجه به این که در این نظام عملکرد پرستاران مبتنی بر اعتمادپذیری است، هر گونه عملکرد غیراخلاقی در بین آنان روی تمام افرادی که به نوعی در این نظام فعال هستند تأثیر می‌گذارد. با توجه به اهمیت این مورد لازم است دانشجویان پرستاری به عنوان یکی از تأمین‌کنندگان خدمات درمانی، همزمان با فراگیری آموزش‌های پرستاری، اهمیت اخلاق در حرفه خود را دریابند [۱۱]. در واقع نظام آموزشی وقتی موفق است که نقشی فعال در تربیت دانشجویان پرستاری با کدهای اخلاقی مربوط داشته باشد [۵]. این امر، یکی از

یک شغل را نشان می‌دهد، وضعیتی که بیش‌تر استانداردهای عملی یک شغل را معرفی می‌کند [۲]. اخلاق حرفه‌ای در سال‌های آخر قرن بیستم در سطوح عالی آموزشی، رشد قابل توجهی پیدا کرد. تقریباً اکثر مشاغل تلاش کرده‌اند تا به نوعی کدهای اخلاقی مربوط را تعریف کنند. کلونوسکی معتقد است که دوره‌های اخلاقی در حوزه‌های مختلف شغلی از جمله پزشکی، فن آوری رایانه‌ای، روزنامه‌نگاری، قانون، مهندسی و دیگر دوره‌های دانشگاهی رسوخ کرده است [۳]. حوزه بهداشت و درمان نیز با توجه به اهمیت آن، بی‌توجه به کدهای اخلاقی و نیز اخلاق حرفه‌ای در بخش‌های مختلف خود نبوده است. حوزه‌های مختلف پزشکی، از پزشکی و پرستاری گرفته تا اخلاق زیستی و ژنتیک (bioethics) به طراحی کدهای شغلی در زمینه فعالیت خود پرداخته‌اند. نکته مهم این است که اخلاق حرفه‌ای مرتبط با کدهای اخلاقی است. یک کد اخلاقی عبارت است از ایدئولوژی حرفه‌ای که شغل مربوط آن را به عنوان اخلاق در بردارد. هر کد اخلاقی به خاطر این که آن یک شغل است این حقیقت را انتقال می‌دهد [۴].

اخلاق قسمت مهمی از حرفه پرستاری است و خود موضوعی بحث‌انگیز در حوزه‌های آموزشی و شغلی پرستاری می‌باشد [۵]. وینز معتقد است کدهای اخلاقی در پرستاری از زمانی اهمیت پیدا کردند که نایتینگل به حرفه پرستاری وارد شد [۶]. مهم‌ترین هدف از تعریف کدهای اخلاقی در پرستاری، عملیاتی کردن مفاهیمی چون اعتمادپذیری (accountability) و مسئولیت‌پذیری (responsibility) است که کدهای اخلاقی با آن‌ها مرتبطند [۲]. باید در نظر داشت که نیاز حیاتی هر نظام خدمات درمانی وجود پرستارانی است که به اخلاق حرفه‌ای مزین باشند. یکی از مهم‌ترین وظایف نهادهای آموزش دهنده کدهای اخلاقی، درونی‌سازی (internalization) این کدها در جامعه هدف در راستای تسهیل فرایند جامعه‌پذیری (socialization) است. اهمیت این مورد به قدری است که علاوه بر تلاش نهادهای آموزشی در کشورهای مختلف، نهادهایی غیر دولتی (NGO) نیز برای پیگیری آن شکل گرفته‌اند. استورج، مجموعه‌ای از نهادهایی که از سال ۱۹۵۰ در انجمن پرستاری آمریکایی (American Nursing Association) (ANA)، شورای بین‌المللی پرستاران (International Council of Nurses: ICN)، انجمن پرستاران کانادایی (Canadian Nurses Association: CNA) و انجمن کانادایی آموزش پرستاری (Canadian Association of Trained Nurses: CNATN) [۷]. هدف عمده این نهادها که بعضاً تلاش کرده‌اند وجهه‌ای بین‌المللی نیز داشته باشند، علاوه بر آموزش پرستاری،

ویژگی‌ها و عملکرد در سطح کلی است که در مشاغل دیگر نیز مورد توجه می‌باشد. اخلاق در سطح حقوق بیمار مربوط به حقوق اخلاقی و قانونی بیمار در بیمارستان است که از حفظ حریم خصوصی و توجه به نیازهای معنوی گرفته تا مسئولیت-پذیری پرستار نسبت به سؤالات، شکایات و درد بیمار را در بر می‌گیرد. مقصود از تلاش برای ارتقای حرفه، ارزیابی نگرش شاغل نسبت به تلاش در دستیابی به تحقیقات و دانش جدید در رابطه با حرفه پرستاری و انجام تحقیقات در این زمینه است. برای مقایسه نمره نگرش بین دو گروه از آزمون تی و من ویتنی یو، برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و برای برابری واریانس‌ها از آزمون لون استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری spss نسخه ۱۷ در سطح معناداری ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج:

بر طبق اطلاعات اخذ شده از مسئولین دانشکده پرستاری، به طور تقریبی ۱۴۰ نفر از دانشجویان این دانشکده در چهار مقطع تحصیلی ترم اول، دوم، هفتم و هشتم قرار داشتند. از این تعداد، ۱۱ نفر مایل به پاسخگویی نبودند و ۹ پرسش‌نامه نیز بعداً با بی‌پاسخی مواجه شد. در نتیجه در نهایت پرسش‌نامه تکمیل شده ۶۰ نفر دانشجویان ترم اول و دوم و ۶۰ نفر دانشجویان ترم هفتم و هشتم مبنای ارزیابی تحقیق قرار گرفت. آمار توصیفی حاصل از این تحقیق نشان داد که ۷۹ نفر از پاسخ‌گویان (۶۵/۸٪) مؤنث و ۴۱ نفر (۳۴/۲٪) مذکر بودند. میانگین سن در گروه اول (دانشجویان ترم اول و دوم) 19.48 ± 1.04 و در گروه دوم (دانشجویان ترم ششم و هفتم) 22.58 ± 0.92 بود که تفاوت آماری معناداری داشتند ($p < 0.05$). پایین‌ترین سن پاسخ‌گویان ۱۷ و بالاترین سن آن‌ها ۲۵ سال بود. بیش‌ترین فراوانی سن، ۲۲ سال بود که ۲۶ نفر معادل ۲۱/۷٪ پاسخ‌گویان را شامل می‌شد. در این مطالعه اختلاف معناداری بین دو گروه نسبت به اخلاق حرفه‌ای در سطح عام و کلی مشاهده نشد ($p = 0.657$) (جدول شماره ۱).

مهم‌ترین راهبردهای هر نظام آموزشی مرتبط با امر درمان و از جمله پرستاری است [۱۱، ۱۲]. درک دقیق نقش نظام آموزشی در تربیت پرستاران مسئول و معتمد که اخلاق حرفه‌ای را سرلوحه کار خود قرار داده باشند، اهمیت زیادی دارد. بر این اساس، تحقیق حاضر تلاش کرده است تا این نقش نظام آموزشی را مورد ارزیابی قرار دهد. این مطالعه با هدف بررسی تغییرات نگرش نسبت به اخلاق حرفه‌ای دانشجویان پرستاری ابتدای تحصیل با دانشجویان سال آخر تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) شیراز در سال ۱۳۹۱ انجام شده است.

روش کار:

در این تحقیق مقطعی-توصیفی دو گروه از دانشجویان پرستاری ابتدای تحصیل و سال آخر دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) در سال ۱۳۹۱ مورد مقایسه قرار گرفتند. معیار انتخاب دانشجویان ابتدای تحصیل، دانشجوی ترم اول و دوم بودن و نگذراندن دوره کارآموزی و برای دانشجویان سال آخر، دانشجوی ترم هفتم و هشتم بودن و گذراندن دوره‌های کارآموزی در نظر گرفته شد. تلاش شد کل دانشجویان این دو گروه به شرط تمایل برای پر کردن پرسش‌نامه به شیوه سرشماری وارد مطالعه شوند. ضمن مطالعه پژوهش‌های انجام شده در زمینه اخلاق حرفه‌ای پرستاری و به خصوص در محافل دانشگاهی غرب [متأسفانه در حوزه پرستاری ایران در این زمینه خیلی کم پژوهش انجام شده است. با این وجود تلاش شد در این تحقیق از نتایج پژوهش‌های موجود استفاده شود]. پرسش‌نامه‌ای معتبر طراحی شد. پرسش‌نامه مشتمل بر ۳۹ گویه بود که اخلاق حرفه‌ای را در سه سطح عام، حقوق بیماران و تلاش برای ارتقاء حرفه می‌سنجید. اعتبار صوری (Face Validity) پرسش‌نامه توسط کارشناسان صاحب نظر در رشته پرستاری مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفت. بعد از اعمال نظر کارشناسان و کسب اعتبار صوری، پرسش‌نامه نهایی بین دانشجویان توزیع شد. پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها توسط پاسخ‌گویان و با حذف چهار گویه از مجموعه گویه‌ها، ضریب آلفای کرونباخ نهایی در سه سطح اخلاق حرفه‌ای (عام، حقوق بیماران و تلاش برای ارتقاء حرفه) به ترتیب ۰/۹۴، ۰/۸۴، ۰/۹۲ محاسبه شد که از نظر آماری ضریب قابل اطمینانی است. لازم است اشاره شود که منظور از اخلاق در سطح عام، ویژگی‌های کلی است که هر پرستار به عنوان متصدی شغل باید دارا باشد. این ویژگی‌ها شامل علاقه به شغل، مسئولیت‌پذیری، پذیرش

جدول شماره ۱. بررسی میانگین در سه سطح از اخلاق حرفه‌ای (عام و کلی، عام، حقوق بیماران و تلاش برای ارتقاء حرفه)

متغیر	میانگین (± انحراف معیار)	T	p-value
نگرش نسبت به اخلاق در سطح عام	۳۸/۹۳۳۳±۱۰/۰۰	۰/۷	۰/۵۰۵
	۳۷/۹۰۰۰±۶/۵۴		
نگرش نسبت حقوق بیماران	۵۵/۷۰±۱۰/۹۲	۱/۸	۰/۰۷۷
	۱۰/۶۲±۵۷/۲۵		
نگرش نسبت به ارتقای حرفه ای	۳۶/۶۱۶۷±۸/۱۷	-۰/۰۸	۰/۴۳۲
	۳۴/۱۸۳۳±۶/۷۱		
نگرش نسبت به اخلاق حرفه ای در سطح عام و کلی	۱۳۱/۲۵±۲۶/۷	۰/۴۴۶	۰/۶۵۷
	۱۲۹/۳۳±۱۹/۸۳		

* آزمون تی در سطح معناداری $p = 0/05$

جدول شماره ۲. نگرش نسبت به سه سطح اخلاق بر اساس جنسیت دانشجویان پرستاری

متغیر	تعداد	میانگین رتبه	Z	P_value
اخلاق در سطح عام	۶۰	۶۴.۰۶	-۱.۲۲	۰.۲۶
	۶۰	۵۶.۹۴		
حقوق بیماران	۶۰	۵۸.۹۱	-۰.۵	۰.۶۱
	۶۰	۶۲.۰۹		
ارتقای حرفه ای	۶۰	۶۷.۰۲	-۲.۵	۰.۰۴
	۶۰	۵۳.۹۸		

آزمون ناپارامتری من ویتنی یو، سطح معناداری $P < 0/05$

در گروه دوم کاهش در نگرش نسبت به اخلاق حرفه ای مشاهده می‌شود (جدول شماره ۱).

نتایج نگرش نسبت به سه سطح اخلاق حرفه‌ای (عام، حقوق بیماران و تلاش برای ارتقاء حرفه) در دانشجویان مؤنث و مذکر در جدول شماره ۲ آورده شده است. با وجود استقلال بین دو گروه، اما واریانس برابری با استفاده از آزمون لون در سه سطح اخلاق حرفه ای مشاهده نشد ($p > 0/05$). بر اساس آزمون ناپارامتری من ویتنی یو، همان طور که در جدول ۲ نشان داده شده است در دو جنس مؤنث و مذکر دانشجویان پرستاری تنها متغیر نگرش نسبت به تلاش برای ارتقای حرفه به طور احتمالاتی در جنس مؤنث بالاتر از جنس مذکر می‌باشد ($p = 0/04$) و بقیه متغیرها معنادار نبودند ($p > 0/05$).

جدول شماره ۱ نگرش نسبت به اخلاق حرفه‌ای در سطح عام را در دو گروه دانشجویان نشان می‌دهد که هر چند اختلاف معنادار نبود، اما نشان دهنده کاهش میانگین اخلاق حرفه ای در سطح عام از گروه دانشجویان ابتدای تحصیل به دانشجویان سال آخر است.

میانگین نمره نگرش نسبت به حقوق بیماران در دو گروه پرستاری در گروه اول $55/70 \pm 10/92$ و در گروه دوم $57/25 \pm 10/62$ بود که از نظر آماری معنی دار نبود ($p = 0/07$) (جدول شماره ۱).

در مورد نگرش نسبت به اخلاق حرفه ای آزمون تی نشان داد که اختلاف معناداری بین دو گروه دانشجویان وجود ندارد، ولی

بحث:

نتایج تحقیق حاضر که نشان‌دهنده عدم تأثیر محیط آموزش در ارتقاء اخلاق حرفه‌ای دانشجویان پرستاری در سطح عام و کلی بود، همخوان با تحقیقات آبرل، فاگان و داک و کوزر می‌باشد [۵، ۱۳، ۱۴]. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که گذراندن دوره آموزشی در این دانشکده نه تنها کمکی به تغییر نگرش مثبت نسبت به اخلاق حرفه‌ای نکرده است، بلکه باعث تقلیل آن نیز شده است که می‌تواند به دلایل متفاوتی از جمله عدم آموزش اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌ها باشد. اخلاق حرفه‌ای در سطح عام، نگرش افراد مشارکت‌کننده نسبت به پرستاری به عنوان یک حرفه جدا از عملکرد آن در قبال بیمار و یا مراقبت است. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که نگرش نسبت به حرفه در سطح عام تقلیل یافته است. تفاوت میانگین‌ها نشان می‌دهد که این تقلیل در گروه دوم (دانشجویان ترم هفتم و هشتم) کاهش حقوق بیماران، مرکز و محور اخلاق حرفه‌ای است. علت افزایش نگرش نسبت به حقوق بیماران در مطالعه حاضر، انجام مرحله کارآموزی توسط دانشجویان می‌باشد. دانشجویان در دوره‌های کارآموزی با نیازهای مختلف بیماران آشنا می‌شوند و طبیعی است که اگر چه با کاهش انگیزه نسبت به شغل پرستاری روبرو هستند، اما تجربه کارآموزی توانسته است ارتقاء اخلاقی هر چند اندک در نگرش آن‌ها نسبت به حقوق بیماران به وجود آورد. تحقیقات فیگان و همکاران این مورد را تایید می‌کند [۵]. در این تحقیق با افزایش سال‌های تحصیلی، تلاش برای ارتقای حرفه کاهش یافته است. از دلایل این کاهش، بی‌انگیزگی برای تلاش در ارتقاء حرفه می‌باشد. نتایج تحقیق مؤید آن است که نگرش نسبت به اخلاق در سطح عام و در سطح تلاش برای ارتقای حرفه، با افزایش سال‌های تحصیل کاهش ولی در رابطه با حقوق بیماران افزایش داشته است. بی‌علاقگی نسبت به رشته پرستاری باعث می‌شود که اخلاق حرفه‌ای در سطح عام و تلاش برای ارتقای حرفه تقلیل یابد. علت اصلی افزایش اخلاق در سطح حقوق بیماران این است که تجربه کارآموزی دانشجویان ترم بالا باعث می‌شود که آن‌ها تا حدود زیادی با حقوق بیماران از طریق تجربی و نه نظام آموزشی آشنا شوند. به عبارت دیگر، نظام آموزشی تأثیری در این افزایش اخلاق ندارد و فقط تجارب فردی دانشجویان در دوران کارآموزی باعث آشنایی آنان با حقوق بیماران می‌شود [۱۷].

آموزش اخلاق در محافل دانشگاهی پرستاری باید مورد توجه باشد و چشم‌پوشی از آن باعث آسیب جدی به حوزه بهداشت و درمان می‌شود. باید توجه داشت معرفی واحد درسی اخلاق حرفه‌ای در این راستا کفایت نمی‌کند و باید به اخلاق حرفه‌ای

به عنوان یک دغدغه مرتبط با رشته پرستاری نگاه شود. در شرایط فعلی می‌توان گفت که علل متعددی از جمله عدم وجود واحدهای درسی مناسب در زمینه اخلاق حرفه‌ای، فشار کار پرستاری و عدم علاقه و انگیزه دانشجویان پرستاری برای ادامه فعالیت در این رشته، باعث کاهش نگرش نسبت به اخلاق حرفه‌ای در بین دانشجویان پرستاری شده است [۱۰، ۱۵، ۱۶].

تعریف یک واحد درسی با عنوان اخلاق حرفه‌ای از نیازهای فعلی حوزه دانش پرستاری در کشور است. در دوره کارشناسی پرستاری در ایران، درسی با نام اخلاق پرستاری به صورت مختصر و اغلب ادغام شده با سایر دروس وجود دارد که این خود می‌تواند دلیلی بر پایین بودن میزان تکامل اخلاقی دانشجویان باشد [۱۷]. متأسفانه، با این که هر سال هزاران نفر وارد این رشته می‌شوند و این رشته در رابطه با سلامت بیماران از حساسیت‌های خاصی برخوردار است، هنوز درسی با عنوان اخلاق حرفه‌ای به صورت جداگانه تعریف نشده است. از این رو با توجه به نیاز موارد پژوهشی به آموزش درباره موضوعات اخلاقی و اهمیت ارتقاء آنان برای انجام وظایف حرفه‌ای به طور اخلاقی، تدوین و اجرای برنامه‌های آموزش مداوم در این زمینه پیشنهاد می‌شود [۱۸]. هر چند نمی‌توان ادعا کرد که تنها با معرفی یک واحد درسی بتوان سطح تکامل اخلاقی را ارتقاء داد، ولی در هر صورت آشنایی بیش‌تر دانشجویان با مفاهیم اخلاق حرفه‌ای و اصول آن مبتنی بر فرهنگ جامعه می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء و تکامل اخلاقی دانشجویان داشته باشد [۱۷].

از سوی دیگر استفاده از شیوه‌های نوین آموزشی در اخلاق حرفه‌ای یکی از نیازهای حیاتی امروز جامعه پرستاری است. لاریجانی و همکاران در مقاله خود در زمینه ابزارهای نوین آموزش اخلاق حرفه‌ای در پزشکی از این روش‌های نوین برای آموزش نام برده‌اند و معتقدند که روش‌هایی چون آموزش فعال، مشارکت فردی، تقابل‌های گروهی و رویکرد مبتنی بر مسئله از ضروریات است [۱۹]. متکالف نیز استفاده از بازی را در آموزش اخلاق حرفه‌ای پیشنهاد کرده است [۲۰]. از این رو، بهتر است نظام آموزش پرستاری نیز از این ابزارها و روش‌های نوین در زمینه آموزش اخلاق حرفه‌ای بهره‌برند.

مسئله مهم دیگری که در زمینه اخلاق حرفه‌ای و افت آن در نظام پرستاری ایران نقش دارد، فشار کاری است که به لحاظ روحی و جسمی تأثیر منفی در نگرش نسبت به اخلاق حرفه‌ای دانشجویان دارد. دانشجویان پرستاری در بدو ورود به محیط کارآموزی این فشار کاری را درک می‌کنند و همین امر در نگرش آن‌ها نسبت به اخلاق حرفه‌ای مؤثر است. تحقیق انجام شده توسط ابراهیمی و همکاران نشان داده است که پرستاران فشارهای اخلاقی زیادی در انجام برخی از مراقبت‌های پرستاری

شخصیتی، تعلقات مذهبی، وضعیت درآمدی و ...) هم زمان مورد ارزیابی قرار گیرد و از ابزارهایی چون تحلیل مسیر در این زمینه استفاده شود تا نتایج دقیق تری از تأثیر این عوامل در اخلاق حرفه‌ای دانشجویان و نیز کادر درمانی ارائه شود.

تشکر و قدردانی:

تحقیق حاضر بر اساس طرح شماره HP50-89 با حمایت مرکز تحقیقات سیاست‌گذاری سلامت دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام شده است که بدین وسیله از جناب آقای دکتر کامران باقری لنگرانی ریاست محترم و آقای دکتر حسن جولایی معاون پژوهشی مرکز قدردانی می‌شود.

متحمل می‌شوند [۲۱]. شاکرنیا نیز در تحقیق اسنادی خود، اهمیت فشار اخلاقی را در توجه به عملکرد پرستاری مورد تأکید قرار داده است [۲۲]. یک سری از این فشارهای اخلاقی مرتبط با مراقبت‌هایی است که دانشجویان پرستاری با آن روبرو می‌شوند و ممکن است برای آن‌ها سخت باشد. فشارهای دیگر می‌تواند ناشی از عدم علاقه به شغل پرستاری باشد و این عدم علاقه و فقدان انگیزه، تأثیر خود را در تقلیل اخلاق حرفه‌ای در دراز مدت نشان می‌دهد. بنابراین پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان وزارت بهداشت، ابزارها و شاخص‌هایی را تدوین کنند که افراد علاقمند وارد رشته پرستاری شوند تا بدین ترتیب افت اخلاق حرفه‌ای در آموزش پرستاری، جنبه فروگاشی به خود بگیرد. پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آتی در این زمینه، ابعاد مختلف موضوع (فشار کاری، بی‌علاقگی نسبت به رشته، ویژگی‌های

References:

- Davis, M. What can we Learn by Looking for the First Code of Professional Ethics. *Theoretical Medicine* 2003; 24: 433-454.
- Bjarnason, D , LaSala C.A. Moral Leadership in Nursing. *J Radiol Nurs* 2011; 30: 18-24.
- Kultgen, J. *Ethics and Professionalism*. University of Pennsylvania Press 1988.
- Fagan J.A. Ethical Changes in the Nursing Student. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree of Master of Science in Nursing in College of Health and Human Services California State University, Fresno 2006.
- Viens D. A history of nursing's code of ethics. *Nurse Outlook* 1989; 37: 45-49.
- Storch, J.L. Enduring Values in Changing Times: The Can Codes of Ethics. *Can Nurse* 2007; 103, 4: 29.
- Sasso I, Stievano A, González Jurado M. Code of Ethics and Conduct for European Nursing. *Nurs Ethic* 2008; 15 (6): 831-836..
- American Nurses Association. Code of ethics for Nurses with Interpretive Statements. *Nursebooks.org* 2001.
- Hilliard, M.T. *Nursing Ethics, & Professional Roles*. The Hastings Center Report 1990. Available at proquest.com.
- Langone, M. Promoting Integrity Among Nursing Students. *Educ Innov* 2007; 46 (1): 45- 47.
- Davis, Michael. Code Making How Software Engineering Became a Profession. Center for the Study of Ethics in the Professions Illinois Institute of Technology: Chicago. ۲۰۰۹:pp.
- Oberle, K.M. Evaluating Nurses Moral Reasoning. A thesis submitted to the Faculty of Graduate Studies and Research in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. Edmonton. Alberta 2003.
- LeDuc, K. and A. M. Kotzer. Bridging the Gap: A Comparison of the professional Nursing Values of Students, New Graduates, and Seasoned Professional. *Nurs Educ Perspect* 2009; 30 (5): 279-284.
- Numminen, O. Nurse Educators and Nursing Students Perspectives on Teaching of Codes of Ethics. *Nursing Ethics* 2009; 16 (1): 69-82.
- Burkemper, J.E. et al. Ethics Education in MSN Programs: A Study of National Trends. *Nurs Educ Perspect* 2007; 28 (1): 10-17.
- Zirak, M, et al. Ethical Evolution Level of Nursing Students in Tabriz. *J Med Ethics Hist of Med* 2012; 54: 45-55.(Persian)
- Negarandeh R , Ghobadi, S. Evaluation the Cognizance and Attitude of Nurses and Midwives in Zanjan Township Hospitals to Ethical Issues. *J Zanjan Univ Med Sci Health Serv* 2002; 36:55-59. (Persian)
- Larjani B , Motavaseli E. New Methods in Training Medical Ethics. *Iran J Diabetes and Lipid* 2006;3: 26-37. (Persian)
- Metcalf B.L. and D. Yankou D. Using gaming to help nursing students understand ethics. *J Nurs Educ* 2003; 42 (5): 212-215.
- Ibrahimi, H. et al. The nurses reflection to ethical decision making. *J Iran Univ Med Sci* 2008; 54: 7-15. (Persian)
- Shakernia I. Ethical Chaos: psychotic constraint in nursing profession. *J Med Ethics Hist Med* 2012; 3: 39-46. {Persian language}
- Wikipedia. Code of Ethics 2011. available from http://en.wikipedia.org/wiki/Professional_ethics

Comparison of attitudes about professional ethics among freshman and senior nursing students in Hazrat Fatemeh Nursing and Midwifery School (2012-2013)

kalateh Sadatie A¹, Salehzadeh H^{2*}, Hemmati S³, Darvish M⁴, Ilone kashkoli R⁵

Received: 6/23/2013

Accepted: 5/26/2013

1. Dept. of Social, school of Economics and Management and Social Science, Shiraz University, Shiraz, Iran
2. Dept. of Epidemiology, School of Health and Nutrition, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran
3. Dept. of management, Islamic Azad University, Branch Marvdasht, Shiraz, Iran
4. Dept. of Occupational Health, School of Health and Nutrition, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran
5. Dept. of Nursing, Fatemeh Zahra Nursing and Midwifery School, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 2, Number 3, Full 2013

J Educ Ethics Nurs 2013;2(3):34-40

Abstract

Introduction:

Professional behavior is a base in nursing performance since hospitals basically need nurses acquiring high levels of ethics and professional responsibility. We have, therefore, studied the viewpoints of two groups of students in this respect.

Materials and Methods:

This cross-sectional analytical study was performed on 60 freshman and 60 senior students in Shiraz University of Medical Sciences Nursing School. The cases were selected randomly. Data were collected using a questionnaire which assessed the general level, patient rights, and endeavor for professional development. Frequency, mean value, and t-test were used for data analysis. Data were analyzed using SPSS 17.0 ($P \leq 0.05$).

Results:

79 students (65.8%) were female and 41 (32.4%) were male. The mean age was 21 ± 1.7 . There was no significant difference between the viewpoints of both groups in terms of professional behavior in general level ($p=0.65$), patient rights ($p=0.07$), and professional development ($p=0.43$).

Conclusion:

The results suggest that there are no significant changes in professional attitudes following graduation. Thus, it can be concluded that considering a course titled 'professional behavior' in university curriculum can upgrade nursing qualities.

Keywords: Nurse, Viewpoints, Professional Behavior

* Corresponding author, Email: hsalehzade@sums.ac.ir